

N:o 122.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, innefattande förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner; gifven Stockholms slott den 19 mars 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att, under förutsättning att af Kungl. Maj:t framlagda förslag till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907 och till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord af Riksdagen antagas, besluta,

att i kontrakt, som, efter det lag i nyssnämnda hänseende träd i kraft, ingås angående utarrendering af kronan tillhörig jordbruksdomän, skola intagas förbehåll och bestämmelser i nedannämnda hänseenden, nämligen

1:o) att arrendatorn skall vara pliktig ej mindre att, mot skälig nedsättning i arrendeafgiften samt skadestånd, afstå till fastigheten hörande område, där sådant påfordras antingen för allmänt ändamål, för hvars tillgodoseende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kan förpliktas afstå jord eller lägenhet, eller ock för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet, än äfven att, därest någon erhållit skärpningstillstånd å mark, tillhörande fastigheten, lämna denne, senast 14 dagar efter erhållen del af skärpningssedel, tillträde till det med skärpningstillståndet afsedda området; samt

2:o) att, där arrendator nödgas för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet afstå till fastigheten hörande mark och öfverenskommelse ej kan träffas om storleken af förenämnda nedsättning i arrendeafgiften eller om beloppet af det skadestånd, som skall tillkomma arrendatorn, tvisten härom skall, i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar, afgöras af tre gode män, af hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet och arrendatorn hvar för sig välja en och den tredje utses af domaren i orten eller, där marken afträdts till någon, som erhållit skärpnings- eller grufdriftstillstånd och hans rätt är af frågan beroende, af denne.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oskar Nylander.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1909.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER.

Departementschefen, statsrådet Nylander anförde:

Uti de af 1882 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner fanns i 26:e punkten intagen föreskrift, att arrendator skulle vara förbunden att, där sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordrades, afstå arrenderad kronoegendom tillhörig mark äfvensom inkomstgifvande lägenhet mot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust honom tillskyndades.

Någon motsvarande bestämmelse kunde till följd af stadgandet i 2 kap. 3 § af den nya nyttjanderättslagen icke intagas i de förändrade

grunder för förvaltningen af sagda domäner, som antogos af 1908 års Riksdag.

Nu har emellertid Eders Kungl. Maj:t denna dag på hemställan af statsrådet och chefen för justitiedepartementet beslutat till Riksdagen aflåta nådig proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af nämnda lagrum, enligt hvilket arrendator af kronojord skulle kunna tillförbindas att, mot skälig nedsättning i arrendeafgiften samt skadestånd, afstå till fastigheten hörande område, där sådant af kronan påfordras antingen för allmänt ändamål, för hvars tillgodoseende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kan förpliktas afstå jord eller lägenhet, eller ock för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t likaledes denna dag på mitt förslag beslutat till Riksdagen aflåta proposition med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord, hvilket, bland annat, förutsätter att den, som erhållit så kalladt skärpningstillstånd, skall vara berättigad att 14 dagar, efter det han delgifvit vederbörande arrendator skärpningsedel, komma i besittning af sådant till den utarrenderade egendomen hörande område, som omfattas af skärpningstillståndet.

Genomförandet af hvad sålunda ifrågasatts kräfver ett tillägg till gällande grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, hvarigenom föreskrifvas erforderliga åtgärder för att i blifvande arrendekontrakt komma att inflyta de förbehåll, som därför erfordras.

Redan då jag för Eders Kungl. Maj:t anmälde nyssberörda förslag framhöll jag, att de ersättningsfrågor, som kunde uppkomma i anledning af upplåtelse från kronans sida af skärpnings- eller grufdriftstillstånd å utarrenderad egendom, lämpligast borde, där tvist uppstode, lösas genom en skiljenämnd af tre personer, utaf hvilka Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet, arrendatorn och tillståndshafvaren skulle välja hvardera en. Äfven för det fall att kronan själf skulle för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet återtaga utarrenderad mark, torde lämpligen uppkommande ersättningsfrågor likaledes böra lösas genom skiljemän, af hvilka Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och arrendatorn borde, hvar för sig, välja en och den tredje utses af domaren i orten.

I tillägg till omförmälda grunder lärer alltså föreskrift böra meddelas angående införande i blifvande arrendekontrakt af bestämmelser i nu angifna hänseenden.

Däremot torde af praktiska skäl vara mindre lämpligt att på förhand söka meddela bestämmelser angående reglerandet af motsvarande

ersättningsfrågor i alla de öfriga fall af växlande beskaffenhet, då det för kronan kan komma i fråga att begagna sin ofvan omförmälda rätt att återtaga utarrenderad mark. Härvidlag torde ock böra erinras, att i förenämnda af 1882 års Riksdag antagna grunder någon bestämmelse i detta hänseende ej heller fanns lämnad. I de fall, då öfverenskommelse angående ersättningen eller sättet för afgörande af uppkommen tvist härutinnan icke kan komma att träffas, hvilka fall, efter hittills vunnen erfarenhet att döma, torde blifva rätt sällsynta, står ju alltid vederbörande öppet att för frågans afgörande anlita domstol.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att, under förutsättning att af Eders Kungl. Maj:t framlagda förslag till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907 och till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord af Riksdagen antagas, besluta,

att i kontrakt, som, efter det lag i nyssnämnda hänseende trädt i kraft, ingås angående utarrendering af kronan tillhörig jordbruksdomän, skola intagas förbehåll och bestämmelser i nedannämnda hänseenden, nämligen

1:o) att arrendatorn skall vara pliktig ej mindre att, mot skälig nedsättning i arrendeafgiften samt skadestånd, afstå till fastigheten hörande område, där sådant påfordras antingen för allmänt ändamål, för hvars tillgodoseende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kan förpliktas afstå jord eller lägenhet, eller ock för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet, än äfven att, därest någon erhållit skärpningstillstånd å mark, tillhörande fastigheten, lämna denne senast 14 dagar efter erhållen del af skärpningssedel, tillträde till det med skärpningstillståndet afsedda området; samt

2:o) att, där arrendator nödgas för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet afstå till fastigheten hörande mark och öfverenskommelse ej kan träffas om storleken af förenämnda nedsättning i arrendeafgiften eller om beloppet af det skadestånd, som skall tillkomma arrendatorn, tvisten härom skall, i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar, afgöras af tre gode män, af hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet och arrendatorn hvar för sig välja en och den tredje utses af domaren i orten eller, där marken afträds till någon, som erhållit skärpnings- eller grufdriftstillstånd och hans rätt är af frågan beroende, af denne.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Axel Mörner.
